

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. Egyes szám ára 60 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Reformáció emlékünnepén.

1919 október 31.

Előimádság.

Mindenható Isten! Mennyei édes Atyánk!
Hálaadással, aggodalommal és könyörgéssel
állunk meg előtted a világosság emez ünnepén.
Úgy tetszik, mintha bezáróltad volna előttünk a
szabadulás ajtaját, mintha elveszítettük volna az
örökséget, melyre elválasztottál bennünket. De
bármiképp lássuk is a jelen való világ nyomorú-
ságát, kétségbe nem esünk. Zörgetünk kegyelmed
ajtaján bizalommal, mert tudjuk, hogy elvégre
megnyitják. Hiszen örökös zárral nem is volna
az a kegyelemnek ajtaja. Keressük az örökséget:
az elrejtett kincset reménységgel; mert bizonytal
elhisszük, hogy megtaláljuk.

Te tetted, Úram, első áldássá a világosságot,
amikor légyen szavadra a rend iránytűje meg-
jelent az ős zűrzavar felett. Te hívtad el ennek
az áldásnak a birtokára az embert, mikor orcád
fényét felé fordítottad s teljes mindenhatóságod-
ban megmutattad, kijelentetted magadat neki:
Te hívtad el, te hívtad vissza az eltévelyedett
embert a kezdettől fogva való, de mindig új vilá-
gosságra, amikor szent Fiad által szeretetben,
mennyei Atyánknak jelentetted ki magadat.

Az ész birtokában félretérének első szü-
leink; a világ hatalmas birtokában bűnre tánto-
rodott anyaszentegyházad, de az evangéliom
fénye visszaterelt hozzád alázatosságban, hogy
kövessük és cselekedjük a szeretet amaz új pa-
rancsolatát, amely által szent Fiad tanítványainak
ismertetünk.

Nekünk az élet Krisztus. Őtet diadalmassá
tetted a halál felett; azzá tetted a mi életünket
is, ha Őbenne éljük hittel és jócselekedetekkel.
Hozzá térünk újra és újra s Őáltala tehozzád,
aki ha ideig-óraig elrejtetted is orcádat előlünk,
megtérsz hamar hozzánk, mikor kezeinket feléd
nyújtjuk és hozzád kiáltunk szabadulásért, bocsá-
natért, új életért. Amen.

Egyházi beszéd.

Alapige: Apostolok Cselekedetei V. 25: Eljő-
vén pedig valaki, hírül adá nekik, mondván:
imé ama férfiak, kiket a tömlöcbe vetettetek,
a templomban állanak és fanitják a népet.

Szeretett gyülekezet! Ha valaki nincsen tisz-
tában valamely mozgalomnak, irányzatnak a lé-
nyegével, tekintse meg az eszközöket, amelyekkel
az a mozgalom dolgozik, s a fegyvereket, ame-
lyekkel az az irányzat küzd s a homály elosz-
latásához azonnal megkapja a felderítő világos-
ságot. Abban az időben, amelyből a szent lecke
szól, a Libánontól be Gileádig és le Gázáig, két
irányzat kezdte összemérni életre-halálra a fegy-
vereit. A szikrák múltón fel-fel villanó villámai
a keleti égbolt sejtelmes álmódosásaként csak-
hamar kezdék látni idegen világrészek messze-
ségei is. Még a hét halmon trónoló Róma is,
amely akkoriban műveltséget, tudományt, jogot,
törvényt diktált a barbár világnak a maga módja
szerint. Még se gondolta, hogy az új idők Hanni-
bálja uemsokára ott fog állani a kapu előtt. A
büszke caesárok milyen megvetéssel dobatták
volna ki maguk elől azt a merész jövendőmon-
dót, aki el merte volna mondani, hogy a keleti
szelid mester pár száz év múlva jelentkezni fog
a caesárok palotája előtt: „az ajtó előtt állok és
zörgetek, ha valaki hallja a szómat és megnyitja
az ajtót, bemegyek ahhoz és vele vacsorálok és Ő
én velem. Aki győz, megadom annak, hogy az én
királyi székembe üljön velem, amint én is győz-
tem és ültem az én Atyámmal az Ő királyi szé-
kében“ és a caesárok megnyitják az ajtót, térden
állva fogadják a bárányt s elismerik, hogy nin-
csen nekik sem más hatalmuk, csak az, amely
onnan felülről adatik.

A Földközi tenger keleti partja mentén üt-
között meg döntő mérkőzésben az egymással
világ kezdetétől fogva szemben álló két szellem-
erkölcsei irány. Az ütközet nem Jézussal kezdő-
dött. Előcsatározásai visszanyúlnak az őstörte-
nelem hajnaláig. „A föld pedig romlott vala Isten
előtt és megtelék a föld erőszakossággal“: az őszö-

vetség írójának ez a megállapítása már azt mutatja, hogy az özönvíz előtt teljesen ki volt alakulva az a pogány világnézet, amely a maga diadalát erőszak fegyverével akarja biztosítani. A jót cselekvők emelt fejét a lehajtott fejü, lesütött szemü gonosztevők mindég szerették betörni vagy leütni s a lélek elé mindig oda állt fenyegető öklével a test, valahányszor arra került a sor, hogy a bűn fejére reá olvastatott a büntetés. A küzdelem folyt egyszer alábbhagyó, majd feljebb lobbanó hévvel szüntelenül végig az ószövetségi választott nép történetében. A megosztás megvolt magának ennek a népnek kebelén belül is. A behódított és környező népek hol egyik, hol másik párthoz csatlakoztak épen a kéznél levő haszon szerint.

Egyik párton ott voltak a Kain utódok: az erőszakosság, a sötétség, a sátán, a Béliál fiai, akik csak azért jártak idegen istenek után, mert félték találkozni a lélek és igazság örök Istenével. A Jehova egy örök Isten szentségének tüze nagyon sok elégetni valót talált volna rajtuk és bennük. Kezükon a rablást és a vért; bennük a gonosz kivánságok, mérgeit és az Isten törvénye tapodásának emlékeit. A másik párton a jók, az igazak, az ígéret valóságára várakozók, a kegyesek, pátriarchák, próféták, akikben a világ világossága fénylett s akik közül sok küzdelmek és szenvedések, sok tisztességek és dicsőségek útján gyűjtögette a mennyei atya azokat, akiket győztesekké koronázva, a lelki ország királyi székébe ültetett. Ama pártnak öldöklő szerszám volt a fegyvere; eme pártnak pedig az Isten igazsága, vagy amint Dávid mondja: „*a seregek Urának Istenének neve*“, vagy amint Pál apostol: „*a mi vitézkedésünk fegyverei, amelyek nem testiek, hanem erősek az Istennek nagy erősségek lerontására, lerontván okoskodásokat és minden magasztalatot, amely az Isten ismerete ellen emeltetelt és foglyul ejtvén minden gondolatot, hogy engedelmessédjék a Krisztusnak*“.

Az Isten csodálatos hatalma mindig ott volt azon az oldalon, ahol a lelki vitézség lelki fegyverekkel küzdött. Se a viharban, se a földindulásban, se a tűzben nem volt ott az Isten, de ott volt a halk, szelid hangban, a léleknek, szeretetnek emez egyedül méltó ruházatában, mikor a Hóreb hegyén a lángszekerü Illyést az ő tökéletes ismeretére tanította meg. Ha a test volna erősebb a lélek felett, ha a testi fegyverek éle az ölésben hatalmasabb volna, mint éltetésben az igazság, akkor már rég elnémult volna a földön minden száj, amelyik imádkozik, énekel és a megváltás evangéliomáról prédikálva igazat mond.

Az erőszakosság emberei el sem tudják képzelni, hogy ne ők győzzenek. A lélek, az eszme,

az ige, az igazság, az Isten „*micsoda volnának, hogy engednénk neki*“: mondják lelkük keménységének törvénye szerint. Szemmel nem láthatók, kézzel nem foghatók: tehát nincsenek. Ellenben az ő kezükben ott van az erő, ami megfojt, a fegyver, ami megöl és a hatalom, amely cselekedettel cselekedetet tud parancsolni, kényszeríteni.

De az ige hangzik: zeng a csalhatatlan ígéretü igazság! Szabadult rabok lehullt láncá csörgi, hősök sírján, mint grániton emelkedik ércnél maradandóbb oszlopa, vértáuk máglyája égig vetíti a dicsőségét: „*ne féljete azoktól, akik a testet ölik meg, mert a lelket meg nem ölhetik. Drágább a lélek, hogynem a test*“. És ez az örök életü drágaság, t. i. az igazságnak eljegyzett, az ígétől megvilágosított, az evangéliommal meggazdagított, hit által megigazított ez a Jézusban élő lélek: *szabadság*, melynek nincsen börtöne, élet, amelyen a halálnak hatalma nincs. „*Imé a férfiak, akiket tömlöcbe vetettete, a templomban állanak és tanítják a népet*“. Annak a pártnak a vezérei kapták ezt a hírt, akiknek erőszakosság a törvényük, bizalmuk, hatalmuk és tudományuk.

Kényelmellen volt nekik az az igazság, amellyel az apostolok egy predikálásra háromezer embert térítettek által a „*sötétségből a világosságba: a Sátán hatalmasságából az Istenhez*“: A hatalmuk került kockára, az uraságuk veszedelmbe. Lélekkel, igazsággal, tudománnyal, bölcsességgel, tisztább hittel és nagyobb szeretettel nem tudták futni a versenyt az új élet követéinek oldalán: tehát a test, a sötétség, az erőszak fegyverét dobták a küzdelem mérlegébe. Börtönbe vetették az apostolokat. De a börtön nem bírta eltemetni az igazságot. Megrepedt tőle a fala, kitért az ajtaja, megolvadtak a rostélyai, mert az igazság nem ilyen helyre, hanem templomba való. Ekkor szaladt a hírrel valaki az előjárókhöz: „*imé a férfiak, akiket tömlöcbe vetettete, a templomban állanak és tanítják a népet*“.

Örök üzenet ez a világnak. Vereség és szégyen üzenete. Végre az erőszakoskodásnak térdet kellene már előtte megadással hajtani. Ez a hír jön Jákób köpárnájáról, a József börtönéből, ez a Sinai hegyről. Ezt üzenik a sivatag járatan útjai, a Dávid barlangja, próféták búvhelyei. A babiloni vizek ezzel zúgnak felénk. A bethlehemi jászol, a názareti csendes ház és minden hely, ahol Jézus fejét le nem hajthatva vándorolt. A főpap udvara, Pilátus, Heródes palotája, a golgotha, a kereszt, a feltört sír, üres koporsó. A jeruzsálemi kicsiny ház, hová elvonultak a bánatos apostolok, minden tömlöc, minden száműzetés, minden máglya ezt üzeni, arról az útról, amelyen Isten dicsőségét előre vitték a patriarchák, pró-

féták, a Messiás, a tanítványok, apostolok és reformátorok.

Szeretett Gyülekezet! A reformáció emlék-ünnepét ünnepeljük. Olyan időben, amilyen nem minden nemzedéknek adatik. Ne is adassék! Temessék el visszafordulásának lehetőségét előre, örökre a születésre következő századok. Az emlékezetét tartsák meg intő példaul, tanulságra. Mi láttuk, mi szenvedtük ezt az időt, amikor a világ megtöltötte magát erőszakoskodással, tele szitta magát vérrrel és az Isten ellen való tusakodás kígyómérgétől romlásnak adta magát. „*A te atyádfiának a vére kiált én hozzám a föld-ről*“, így mennydörög milliók fülébe az örök bíró ítéletmondása, nem tévén személyválogatást győzők s legyőzöttek között. A legyőzöttek gyászába töviset szúr az Idvezítő ítélete: „*azt arattatok, amit vetettetek*“. A testnek vetettetek, s belőle veszedelmet arattatok. A győzők jóléte s diadalmi fénye felett is megsuhog az ostor: „*kívül fényesített tül vagytok, belül rakva erőszak rajadmányával*“.

A reformáció a sötétségnek, a testnek, az erőszaknak, a börtönnek, a sírnak üzent háborút a lélek fegyverével, amely Istennek hatalma nagy erősségek lerontására. A mi kezünkbe is ezt a fegyvert adta Jézus és az ő szent nyomán sugárzó emlékü elődeink: a reformátorok. Van orvosságunk a megtartásra: a világon győztes hit. Van útunk a szabadulásra: a *Szentlélek világossága*. Van eszközünk az építésre: *Jézus békesége* és diadalra fegyverünk: a legyőzöttet s győzött egyaránt boldogító *szerelem*: mely is az Isten, a közös mennyei Atya. Használjuk ezeket az eszközöket, forgassuk ezeket a fegyvereket s akkor megismertetünk a Jézus tanítványai lenni s e méltóságban szabadok, fiak, boldogok leszünk.

Azzal tisztában lehetünk és lehetünk, hogy mindig voltak és mindig lesznek, akik le akarják rólunk tépni a Lélek királyi vendégségének méltó ruházatát; akik háborgatással, üldözéssel, rettegéssel, lelki alacsonyág börtönébe próbálnak vetni. Legyünk azonban férfiak bátor bizonyágtétellel az igazság mellett, mint voltak az apostolok, kikről a szent lecke szól, s mint azok, akik utánuk hűséggel járták az utat a börtöntől a templomig. A hitben, a vallásban, Jézus tudományának igazságában, hitünk, hazánk, őseink, hőseink romolhatatlan értékű hagyományaiban, vagyis: a templomban álljunk meg. Tanuljunk a múlttól s tanítsuk a jövő népet annak igazságaival, aki ezzel vigasztal: „*Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és háborgatnak titeket és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek én érettem. Örüljétek és örvendeztetek, mert a ti jutalmatok bőséges mennyekben, mert így háborgatták a prófétákat is, akik előttetek voltak*“. Ámen.

Utóimádság.

Mindenható Isten! Mennyei édes Atyánk!

2

Mindezekkel oda borulunk kegyelmed zsámolya elé.

És érezzük, amint lehajolsz hozzánk irgalmad és segedelmed jobb karjával felemelsz magadhoz minket. Az evangéliom szövéténekével bevilágítod a tömlöcöt; Jézus tudományának hatalmával megrendíted a börtön falát; mindenható erőddel utat nyitasz a szabadulásra és atyai jószággal a templomba visszafogadsz. Légy érte áldva.

E nagy időknél véres, tüzes és ködoszlopos vészei között ihlesd lelkünket az örök reformáció, a szüntelen való ujjászületés Szentlekkével, hogy épülhessünk meg egyen-egyenként új életre prófétálván, mint fiak és leányok az igazság győzelmé: a te országod dicsősége felől. Tégy az eljövendő jobb idők zsengejévé minket tudományban, mely tefelöled tanít megmásíthatatlan igazságokat; békeségben, amely az evangéliom szegelet kövére épít; türesben és szenvedésben, melynek jutalma a mennyekországa és szeretetben, amely elvetvén a sötétség erőszakosságának cselekedeteit, nem a maga hasznát nézi, hanem egyedül a te dicsőségedet.

Mi alázatosan és odaadással ajánlkozunk neked verejtékünkkel is a rombadólt Sion: hazánk s egyházunk építő mestereiül. Fogadd el, Uram, szolgálatunkat s e szolgálat hűséges betöltésében emelj evangéliomi méltóságra, magasztalj fel királyi széked dicsőségére minket a Jézus által. Ámen.

Dr. Baltazár Dezső.

Tisza István.

Dehát — temessük el, ne dicsérjük. Ezekkel a szavakkal fejeztem be azt a néhány sort, amellyel Tisza István meggyilkoltatását olvasóinknak jelentettük.

Egyik budapesti előkelő ujság cikkirója meg — megfordította Antonius Caesart, magasztaló beszédének kezdő szavait: Dicsérni jöttem Caesart, nem temetni. *Dicsérni jöttem*, írta, mert Tisza Istvánt hiába ölték meg, nem temetjük el. Valóban úgy van: nem temetjük el, nem lehet eltemetni, mert róla is áll az Arany Széchenyi-ódájában kimondott igazság: nem hal meg az...

Akkor még úgy tudtuk — kárhoztatók és magasztalók egyaránt — hogy Tisza István csakugyan egyik előmozdítója volt a világháború megindulásának. Azt természetesen józanul gondolkodó ember senki sem hitte, hogy ilyen világrengető eseménynek egyetlen

ember — épen meg szegény magyar — lehessen okozója. De azt igenis gondoltuk, hogy ő a maga kemény, meggyőződéséhez szilárdan ragaszkodó, nemzetének életerejében és történelmi hivatásában buzgón bizakodó egyenességével ha nem is sürgette, bizonyára nem ellemezte a fegyveres megoldást. Ezért vallották bűnösnek sokan; ezért találtunk mi, kik szándékának tisztaságáról meg voltunk győződve, valami vigasztalást a nagy összeomlás idején történt halálában. Jobb neki így — mondtuk — bármennyire nem lehet okosan kárhóztatni őt a történetekért; az ő nagy lelke összeroppanna a szörnyű vívódásban, hogy a bekövetkezett romlás előidézésében neki is része van.

Ma már tudjuk, hogy ez a vigasztalás sem lehet. Tudjuk, hogy Tisza István nemcsak nem sürgette, de tőle telhetően akadályozta a háborút. És mi, akik gyászoltuk, most kétszeresen érezzük a gyászt: hiszen a lélekbonlasztó felelősségérzet nélkül lehetne most is útmutatónk. És azok, akik tapsoltak halálán, százszorosan érzik a lelkiismeret furdalását: ártatlan ember vérenek omlásában gyönyörködtek.

Az összeomlott Habsburg-monarchia másik államának volt kormányelnökét is megölték.

De Stürgkh gróf gyilkosa nyilvános helyen, egyedül lőtte le a dobozatát. Nem mondom, hogy ezzel erkölcsösebb a tett, de minden bizonnyal kevesebb erkölestelen. Mert nem kapcsolódnak hozzá egyéb utálatos bűnök.

A Stürgkh gróf gyilkosa bűnös ember, vétett az Isten parancsolata ellen és súlyosan megsértette a törvényt. De tette ezt ember módjára: felemelt fővel, büszkén, a felelősség vállalásával, olyan időben, amikor tettéért a legsúlyosabb büntetés várható reá, e büntetés elfogadására készen. Bűnös volt, de bűnének elkövetési módja azt mutatja, hogy *hitt* valami igazságban, amelyért így tennie kell.

A Tisza István gyilkosai? Ezek sokan, álrühába öltözöttek, a helyet előre gondosan kikémlelve, betörnek az áldozat magánlakásába, a menekülés lehetőségét előre jól biztosítva s egyetlen emberi lénynek, egy fiatal lánynak jelenlétében hajítják végre véres tettüket. Azután pedig lappangnak, bujkálnak, titkolják, amit tettek, és most, egy év múlva kell díjat kitűzni a kézrekerítőjük jutalmazására.

Ha Adler az igazi bécsi, és ezek volnának a magyarok. — azzal a bécsivel szemben szegényem kellene, hogy magyar vagyok.

Dehogyan is magyarok, nem magyarok ezek. Ki tudja, miféle fajtanak, miféle nyelven beszélő, milyen múltú, milyen történelmi embereknek ivadékai. Am lennének bár százados nagy magyar familiák sarjadékai: akkor sem magyarok, akkor is hazátlan, istennélküli, erkölcsöt tagadó, eszményt nem ismerő söpredékei az emberiség minden nemzetben feltalálható aljának.

Úgy írják a lapok, — az egyik közülök titkárja volt annak, ki a magyar állam feje volt egyideig; — a másik újságíró az emberek közti egyenlőség és testvériség szeretet megvalósítására alakult szövetség lapjánál; — a harmadik nagyhatalmú tagja és irányítója a forradalmi kormányknak...

Valóban, ha a víz megárad, a szemét a felszínre úszik.

Azok, akik a világtörténelem egyik legaljasabb (— mert az alattomoságnál, a lehaduzásnál aljasabb

nincsen —) gonosztettét elkövették, az internacionalista és atheista irányzat követői. Ezt az egyet a *cui prodest* alapján meglehetősen állapítani.

Tisza István a magyar nemzeti és keresztényen válaszos eszmények tántoríthatatlan képviselője volt. Ami hiba volt benne, az is amagyar kálvinista úr hibája volt: farkasszemét nézett az ellenfelével ott is, ahol elkerülhetett volna s nem tartotta szükségesnek a maga bőrért menteni akkor sem, amikor joggal tehetett volna.

Miért tagadják le azok a tetteiket? Miért nem merik vállalni a felelősséget érte?

Ez meg miért volt bátor kimondani mindent, amit igazságnak tartott? Miért merete vállalni a gáncot, a megbántást olyat ért is, amiben nem ő a hibás?

Azért, mert azok csak a testi jólétet, a hatalmat keresik, azért, mert azok nem bíznak semmiféle állandó eszményben.

Azért, mert ez hitt Istent, akinek mérhetetlen hatalmával szemben semmiség minden emberi erőlködés. Azért, mert ez ismerte, szerette, követte Krisztust, aki ártatlanul, panasz nélkül tudott meghalni a keresztfán.

Én édes jó magyarom, gondold végig az utolsó esztendő történetét. — és válassz nyugodtan, szabadon: melyiket akarod követni.

K. B.

Különfélék.

Kérelem a tiszántúli református gyülekezetekhez. Mivel nem bizonyos, hogy az iskolák meddig folytathatják működésüket, a debreczeni református kollégium az elekción november 15-ig kivételesen meg fogja tartani, hogy ekent theologus ifjaink a legáció választást eltávozásuk előtt megejthessék. Tisztelettel kérjük azért, hogy amely gyülekezetek a ránk következő karácsonyi ünnepekre legátust nem óhajtanak, erre vonatkozó kívánságaikat november 10-ig hozzánk beküldeni kegyeskedjenek.

Debreczeni református koll. igazgatósága.

„Méliusz” könyvkereskedés. Október 31-én zajtalanul, de lelkes elhatározással megnyitott a Debreczen város és a Tiszántúli Ref. Mátus Egyházkerület Könyvnyomda-vállalata által alapított „Méliusz” könyvkereskedés, könyvkiadóhivatal, zene- és papir- és írószerekkereskedés Piac-utca (Ferenc József-út) 26. szám alatt. A nagy üzlethelyiség berendezését debreczeni iparosok végezték, az asztalos munkának gyönyörű magyar motívumos kiállítását Beésényei Gyula műasztalos remeke. Az új könyvkereskedést ajánljuk olvasóink pártoló figyelmébe.

A kollégium fája. A kollégium udvarának közepére mintegy húsz évvel ezelőtt szép sorjában akácfákat ültettek. Most az elmúlt hét folyamán a nagy fainség miatt mindet kivágták, hogy a konviktusnak tüzelője legyen. Megható volt látni, amint a ledöntött akácok lombkoronájára körül ugráltak az apróbb diákok, hogy törmelékeket szedjenek néhány marokkal hideg szobáik némi felfűtésére.

A kabai templom április hónapban erősen megromlott, restaurálását már elhatározták s a munkálatokat meg is kezdték.

CENZURAT DE SUBLOCOTENENTUL HORIA.